

Nilsson, Christina L

STOCKHOLMS SORG

HÄRLEDD AF DEN

Fasansfulla Olyckshändelsen

DEN 23 SEPTEMBER 1885.

AF

K. L.

FÖRFATTARENS FÖRLAG.

Sthm. O. Eklunds tryckeri.

Med anledning af den frejdade
sångerskan Kristina Nilssons
besök i hufvudstaden, voro allas hjer-
tan stämnda för ett festligt motta-
gande af den firade landsmanninan.
Utgången från den låga kojnan, af
blida makter välsignad med sångens
gudagåfvor och en känslig själ, som
med snilletts makt förstått att, i sån-
gens underbara toner, tolka men-
niskohjertats stämningar, har hon
med en oemotståndlig tjusningsmakt
vunnit hjertan och sinnen i den grad
att hennes lif utgör en sammanhän-
gande kedja af triumfer genom hela
den bildade verlden. Hela hufvud-
staden gladdes öfver hennes besök,
fröjdades af ädel, lätt förlåtlig stolt-
het öfver att få räkna sångens drott-

ning, såsom vår landsmaninna. Oförgätliga i minne voro de stunder, då våra öron smektes af hennes sång, och de trolska tonerna berörde själens djup, såsom en elektrisk ström af himlens språk. Denna berusande glädje blef med ens störd, af en den sorgligaste olyckshändelse, som timmat i mannaminne inom vår hufvudstad. Sångerskan, ända till dyrkan uppuren af de djupa led från hvilka hon sjelf stammar, hade af välvilligt tillmötesgående, och såsom erkänsla för deras högljudda hyllning, fritt låtit höra sin klingande sång, från balkongen af Grand Hotell, hvarje afton efter slutad konsert. Onsdagen den 23 September, hade hon hållit sin sista konsert i Musikaliska Akademien. Något hvar bland hufvudstadens befolkning, väntade af henne på denna sista afton en af-

skedssång. Vädret var gynsam, molnen skingrades, och vid fullmånens blida ljus samlades en nästan oräknelig skara af menniskor, på platsen framför Grand Hotell och deromkring, för att om möjligt få höra och se den allmänt firade divan. Sjelf var jag med min hustru närvarande i folkhopen, och vi hade lyckats tränga oss fram ända mot hörnet af Stallgatan, der vi stannade, under vördnadsfullt begrundande, af den utomordentliga dragningskraft, som sammanlockat denna oöfverskådliga massa, som i andlös väntan bidade sångerskans ankomst. Vägen till Hotellets stora ingång var spärrad af massan, hvarför sångerskan måste stanna sin vagn vid Hotellets bakport åt Stallgatan, harifrån hon begaf sig upp i sin våning, trädde ut på balkongen, helsad af ihållande

hurrarop och sjöng: "Fjorton år tror jag visst att jag var", hvarpå ett stormande jubel utbröt beledsgadt af applåder. Långt ut öfver hopen hördes af sången blott några klingande drillar dallra genom luften. Derpå sjöng hon "Ack Wermland du sköna", och derefter utbröt, som ett åskdån en väldig bifallsstorm. Sedan sångerskau hade aftackat samlingen och bjudit god natt, drog hon sig undan, medan hopen sökte att skingra sig. Plötsligt hördes från hörnet vid Stallgatan och Hotellet ett sorl, blandadt med genomskärande nödrop och ångestskri, som fylde luften med en genomisande dödsvind, och i ett nu såg man de nyss så glada ansigtene blekne af oro. Dödens svarta roffogel hade lyft sig ur sitt underjordiska bo, kretsande öfver hopen, fläk-

tade han med utbredda vingar, ångest och fasa öfver en uppskrämd menighet, som nu hvar för sig sökte räddning. Under denna panik begynte dödsorgeln, trampad af en hänsynslös skara, låta höra sina sönderlitande dissonanser i ett allt för oväntadt efterspel, som begynte med enstaka jämmerrop från späda barns och qvinnors läppar, derefter alltjemt stigande till ett fullständigt brusande fortissimo hela lidandets tonskala igenom, och denna hemska qvalens musik rullade fram som en ström i vilda tonvågor lik en hemsk sorgemarsch öfver detta mot dödens portar framtågande människohaf och tystnade icke förr än den ledsagat sina offer in i dödsskuggornas djupa rike. Så högljudd var denna fasansfulla konsert att ekot deraf ännu darrar öfver landet och skall sent

försvinna ur deras hjertan, som fingo höra densamma. Med ens uppstod nu en häpnadsväckande rusning framåt Palmeska huset, hvarunder massan sökte utvägar än genom Grefvegränd, än vid hörnet åt Carl XII torg. Här blef man snart inträngd, som i ett levande berg och från alla sidor hördes rop om hjälp, och hjertskärande dödsskri fylde luften tillsammans med de dånande hurraropen från gaminverldens råa strupar. Under detta tumultariska oväsen såg man kvinnor i hjälplös ångest slå sina armar om halsen på främmande karlar för att sålunda hålla sig uppe under det ångestsvetten frampressas ur mennens ansigten, ty man insåg nu vid den af den hotande faran och kände sig viljelöst kastad hit och dit, följande denna människohops oroliga vågor, oviss om det slut man själf

gick till mötes. Nu sletos barn från föräldrar, hustrur från män, här dignade kvinnor sanslösa ned, andra föllo öfver dem, somliga stupade öfver hinder af byggnadsmaterial, en del rycktes upp, andra blefvo liggende nedtrampade. Vid hörnet af Carl XII torg och Palmeska huset hade liemannen ställt sig på post; ty här blef en massa bokstaffigen nedmejad under de fasansfullaste skri. Förskräckt och liksom jagad af ångest, störtade den framträngande skaran öfver de fallne för att ej blifva nedtrampade af den påträngande hopen, och banade sig sålunda väg öfver den i dödsryckningar skälfvande massa, som tiggde om förskoning för sina lif. Men större delen fastnade i högen, mottagne med en förtviflans omfamning af denna nedtrampade massa, hvilken ringlade sig kring de-

ras ben som en jetteorm och på detta förskräckliga sätt växte denna hindermur till en hjälplös lavin, vrålande af smärta och ångest. Samtidigt hördes klangen af de stora söndersprängda fönsterrutorna till bottenvåningen af Palmeska huset, hvarst man beredde skydd och hjälp åt dem, som blifvit nedtrampade under den obeskrifliga förvirringen. Der inbars döende och lemlästade hvilka lades i rader på golfvet, och vid skenet af några stearinljus konstaterade läkarne deras tillstånd, hvar efter de döda transporterades till bårhuset, de skadade förbundos och affördes i droskor till Serafimerlasarettet och Sabbatsbergs sjukhus, der förtviflade anhöriga sedan uppsökte dem.

Grand Hotell.

Efter sångens slut fylldes restauranten på Grand Hotells bottenvåning af en talrik gästkara, som under glädtig stämning tog plats omkring borden, och samtalade med hvarandra om fru Nilssons hänförande sång, då plötsligt en bekant stämma i dörröppningen sporde ifrigt och kort: "Fins här någon läkare?" Oerhörd uppståndelse följde härpå, och hvar och en rusade ut för att taga kännedom om den förfärliga olycka, som af de genomtränganda klagoropen alltför väl bekräftades. Den ena olyckscenen aflöste den andra, man bar in döda och sårade och man erfor ett oerhört pinsamt intryck af att, under mängdens

jubel utanför, skåda dödens fasaväckande offer derinne. De döda lades på marmorborden i vestibulen, de sårade bereddes rum på soffor och stolar, till dess närvarande läkare hunnit förvissa sig om deras tillstånd, de flesta voro qvinnor. Smärtan öfver den förfärligt upprörande händelsen nådde en fruktansvärd höjd, när likbåren visade sig inom hotellets portar, för att föra de döda till bårhuset. Öfver allt hörde man en hjertskärande klagan aflösa den af olyckshändelsen så tvärt afbrutna feststämningen. En del lyckades man återkalla till lif och medvetande, för att af dem utforska adress, hvarpå de åtföljda af polistjenstemän hemskaffades i droskor, andra till sjukhusen. Inalles fördes från Grand Hotell, enligt uppgift, 4 aflidna och ett tjugotal sårade, hvarefter lugn rådde

inom hotellets murar, men ett för-
tviflans lugn, hvarunder mennisko-
hertats svallvågor, söka ro utan att
finna densamma.

På Carl den XII torg vimlade ef-
ter katastrofen människomassan af
och an i alléerna, antingen samlad
i grupper eller gående, samtalande
under allmän förstämning. Mellan
dessa grupper gingo tysta och all-
varliga med skimrande tårar i sina
ögon polistjenstemän och civile, bä-
rande döda och afsvimmade och ned-
lade dem i rader på de fina gräs-
mattorna i parken, der de i den ve-
modigt månbelysta Septembernatten
ingåfvo en outhärligt smärtsam an-
blick på sin lit de parade. Vände
man sig åter till den lefvande hop,
som kommit ur trängseln och faran,
så kunde man, på männens förstörda
utseende, kvinnornas afslitna kläder

och upplösta hår, lätt inse att en-
hvar kämpat en hård kamp för lif-
vet. Gråtande barn och qvinnor ru-
sade förbi i vansinnig förtviflan, un-
der höga hjertslitande rop efter sina
förlorade anförvandter, dem de för-
gäfvos sökte bland mängden, utan
sedermera återsågo, sårade, stympade,
eller såsom lik. En del lyckades
likväl trots villervallan finna hvar-
andra och rörande var att se den
nästan vanvettiga glädje de lade i
dagen vid återseendet. En stor del
hade förlorat sina kläder, samt an-
dra effekter, men hvad betydde dy-
lika förluster, då man sjelf ansåg sig
dermed hafva köpt lifvet. Man hade
endast ett medlidsamt intresse att
lära känna olyckan af andras oer-
sättliga förluster, män som förlorat
sina hustrur, barn som mist sina mö-
drar; och polisvaktkontoren belägra-

des hela natten af sörjande hopar, som frågade efter anhöriga. Det är omöjligt att beskrifva de hjertrörande syner som upprepades vid Patalogicum vid Karolinska institutet å Kungsholmen, der de döda voro upplagda för offentlig utställning för att identifieras af bekanta. Den sista af dem, en qvinna, igenkändes af en 13-årig flicka, som kastade sig öfver hennes lik och ropade: "Min mamma! Min mamma!"

Offrens antal utgöra 18 lik, och 3 dubbelt så många skadade, utgången med dessa få vi framdeles se i tidningarne, allt nog: olyckans vidd är större än hvad man för tillfället kunde fatta. Den svaga qvinnoverlden har af lätt insedda skäl fått skatta mest åt dödens och lidandets hungriga roffoglar, hvilket bör lända den levande delen af könet till varning vid

kommande tillfällen. Om vi tänka oss ett besök i de olyckliga hem som gjort alla dessa förluster hvem kan räkna de suckar och tårar, som blifvit frampressade ur ensam blifna mäners och moderlösa barns hjertan. Den som sjelf är fader och maka kan förstå den vansinniga förtviflan som marterar den man hvars hustru af råa bofvar blef sliten från hans sida i trängseln och hvilken han åtefann kall ock liflös en timma der-efter. Att som lycklig familjefader gå ut med sina friska lekande och glada barn och se dem ryckas från ens sida för att kastas under hopens fötter att ihjältrampas, det gör sår som aldrig kunna läkas riktigt i denna värld. Och hvad tröst kunna vi lemna dem som efter olyckshändelsen få tillbringa dagar och veckor på plågans bädd under tusende smär-

tor. Vi se oss rådvilla om efter botemedlet mot de olyckliga följderna af denna katastrof och kunna endast öfverlemna åt den osynliga barmhertigheten att med sina allsmäktiga hjälpmedel afkorta alla dessa lidanden.

Hvem bär skulden för denna olycka? Det är den domarefråga som det förolämpade samhället i de af lidnes och sårades namn ställer till vittnena af den beklagansvärda tilldragelsen. Denna fråga må besvaras af dem som hafva ransakningen om hand. Jag vill endast påpeka en medverkande orsak som i sin mån bidrog till den olyckliga utgången. I hopen fanns ett band råa oförsynta slynglar som ville bereda sig ett extra nöje genom att ställa till förvirring och trängsel, dessa bildade en kedja med en anförare som armbågade sig fram under utrop: se upp, här kom-

mer trängbataljonen, de plöjde genom massan i olika riktningar och skilde uakar och barn från hvarandra samt vållade ojemna vågrörelser i hopen så att de svagare utmattades och föllo, från denna oblyga pöbelhop hördes ohyfsade utrop såsom: här skulle vi haft med oss storklubban; men i brist deraf såg man dem med hela sin kroppstyngd hoppa upp på de svagares skuldror och nedtryckta dem för att sjelfva bereda sig väg, och om någon sökte sig räddning mot ett uppstående föremål rycktes kan ned Vid det Palmeska huset, i hvars bottenvåning de arma qvidande offren voro inburna, skämdes icke dessa galgfysionomier att utanför de inslagna fönstern uppstämman hurrarop blandadt med de mest infernaliska hvisslingar, så kan detta afskum af mensklig drägg håna de

rysligaste lidanden. Detta korpslägte, på hvars förädling menskligheten arbetat år från år utan framgång, utgör alltjemt samhällets plågoris på alla offentliga platser, från, hvilka det borde helt och hållet bortvisas. Ty att denna blodbelastade syndahop skall föra ett så fritt sjelfsvåld och beröfva samhället menskelig frid, och välsignelse det synes mig vara en allt för stor beskattning på en civiliserad befolkning. Och den senaste olyckshändelsen ingår äfven i den tribut som menskligheten får lemna dessa fribytareband, — i sanning ett allt för stort offer.

Det Karolinska institutet, dit man afförde de affidne stod, hela natten öppet för allmänheten, der de rysligt söndertrampade liken voro upplagda på bord å ömse sidor om den gång som de besökande hade att

passera Man kan omöjligt beskrifva denna gräsliga syn. Här lågo de olyckliga offren med utträngda ögon, söndertryckta käkar, afslitna lemmar, uppsvullna ben ock krossade bröst. Och så snart en olycklig anhörig igenkände någon af dessa massakrerade kroppar såg man dem nedsjunka tillintetgjorda af förtviflan eller utbrista i skärande klagorop. Men sorgen och de fasansfulla utställningsföremålen var icke nog, den skulle äfven ökas med det råa, cyniska skämtet från dagdrifvarskråets hädiska läppar. Så berättas att då en gråtande 13-årig flicka der under krampaktiga utrop af sorg igenkändt sin moder, hon fått det rådet att gifva henne några supar så skulle hon krya till sig igen.

Sedan alla liken blifvit igenkända, stängdes bårhuset för den nyfikna

hopen och de döda hämtades derifrån af sina anhöriga för att begravas, andra blefvo kvarlemnade för att på stället klädas till sin sista färd. Ett djupt och allmänt deltagande har kommit de beklagansvärda till del i deras djupa sorg.

Begrafningen har försiggått under de sist förflutna dagarne. Så invigdes åt grafvens ro de båda systrarne, handlanden Lindgrens barn Söndagen den 27 i närvaro af en samling af bortåt 6000 personer, som under tårar afhörde jordfästningen, hvilken afslutades med ett par sångnummer af några sångare som frivilligt infunnit sig efter en begrafning från Solna kyrkogård för att med tonernas tröst mildra föräldrarnes sorg, som är obeskriflig. Fyra af de förolyckade jordades på måndagen den 28, under det en samling af omkring 500

bevittnade akten, hvilkas tårar allt för väl vittnade om det djupa deltagande de kände för de efterlevande anhöriga, som så plötsligt drabbats af olyckan. Den första af de jordfästade var fru Björklund och den förtviflade makens sorg, var gränslös, så mycket större som det såges att han bedt den nu döda följa med ut den ödesdigra qvällen för att höra på sången, hvartill hon sjelf varit mindre benägen. De tre öfriga voro kaféidskerskan Matilda Lindeberg, hustru Anderson och jungfrun Hellström. De anhöriga till dessa utbrusto i så högljudd sorg att akten obehagligt stördes deraf. Kistorna buro kransar från fru Kristina Nilsson. Några begrafdes på Tisdagen den 29, de öfriga äro i de närmaste dagarne öfverlemnade åt den eviga hvilan och således gömda

undan jordens strider, men därför icke glömda.

Sångerskan sjelf har helt naturligt blifvit obehagligt berörd af den olyckliga onsdagsaftonens händelser. Ryktet sade dagen derpå att hon blifvit svagsint, hvilket lyckligtvis ej var sant. Men då hon sjelf hörde jämmerropen och fick veta att flera blifvit dödade blef hon djupt uppskakad af olyckan som enhvar lätt kan förstå. Dagen derefter besökte hon de sårade på sjukhusen och utdelade penninggåfvor till dem. Och på Tisdagen d. 29 höll hon konsert i Ladugårdslands kyrka till de skadades förmån. Vidare har hon bekostat begrafningen för dem som voro obemedlade, och besökt de skadade i deras hem. Som en tröstande engel har hon sålunda gjort hvad hon förmått för att mildra smärtan

af det förkrossande slag som så oväntadt kom öfver hufvudstadens befolkning.

Vi hafva med förvåning hört åtskilliga klander mot allmänhetens entusiastiska nyfikenhet, som fått sitt uttryck i den oerhörda folksamlingen den olycksdiga aftonen. Inför det kalla förnuftets resonerande domslut i detta mål är man lätt förledd att bifalla dessa reflexioner, emedan de synas så sanna, synnerligast för dem, som lidit skada och förluster och som med en blandad grämselse se tillbaka på de feberaktiga ovationer hvarigenom hänförelsen uppstegrades. Och man är färdig medgifva att det var hög tid att olyckshändelsen kom, med upplösningen på en situation, som blifvit spänd till öfvermått. Men i sjelfva verket innebära dessa uttalanden ett fattigdoms-

bevis på en sann uppskattning af en ädel konst. Menskligheten utnött af hvardaglig slentrian under sträfsamma mödor för sin existens, nästan nedtryckt till en djurens och lastdragarens like, känner dock behof af ädlare njutning och helsar hvarje tillfälle dertill, såsom en högtid för de andliga förmögenheter, hvilka hungrande upphemta smulorna som falla från de rikes bord. Det är således icke underligt att detta folk med risk för sina egna lif rusa tillsammans lik en törstande hjord för att hemta en vederqvickande dryck, der den bjödos dem. Förtjusta om de blott få några droppar, gifva de med oförstald glädje tillkänna sin tacksamhet, i stormande bifall. Menigheten har i förtröstan på ordningsmaktens vaksamhet samlats utan annan tanke än att de skulle

få höra och se den allmänt aktade sångerskan. Att ordningsmakten har visat försumlighet i anordningarne för aftonen synes vara den allmänna meningen. Och det förolämpade samhället ropar på en opartisk undersökning och en oväldig dom. Framför allt önska vi att man måtte anställa en skarp räfst efter dem som genom okynne ökat förvirringen och derefter bringa dem till laga näpst. Folkfriden är djupt kränkt och fordrar en full upprättelse.

De, som vilja åtaga sig försäljning af denna bok, torde godhetsfullt anmäla sig på Boktryckeriet, Mäster Samuelsgatan 32. I parti lemnas 25 procents rabatt vid kon- tant betalning.

Denna sedel urklippes och försedd med adresseradt kuvert sändes
till Boktryckeriet, Mästersamuelsgatan. 32. Stockholm.

Requisitionssedel.

Undertecknad requirerar härmed ex. af broschyren

"Stockholms sogg," mot tidid på efterkraf under adress:

Namn

Pris 25 öre.